

FRANCÉS BOYA ALÓS com a portaveu del grup Unitat d'Aran i **ENRIC COLOM SANDIUMENGE**, com a portaveu del grup Socialista i a l'empara del que disposa l'art. 97.3 en relació al 91.4 del Real Decret 2568/86 de 28 de novembre, Reglament d'Organització i Funcionament de Règim Jurídic de les Entitats Locals, sotmeten a la consideració del Ple de la Diputació la següent:

MOCIÓ SOBRE LA DESPOBLACIÓ DE LES ZONES RURALS I DE MUNTANYA

La cohesió territorial és el principi que ajuda a definir les polítiques públiques que tenen com a objectiu reforçar els llaços i l'articulació entre, ciutadans, pobles i ciutats amb l'objecte de garantir l'equitat en les seves oportunitats i accessibilitat a serveis i drets.

A Catalunya aquest objectiu segueix sent un repte encara pendent, fet que obliga a dur a terme una profunda reflexió al voltant dels efectes que aquesta manca de cohesió territorial provoca sobre contrades més desfavorides del país. Una reflexió que ens hauria d'ajudar a definir amb celeritat quines són les polítiques i les eines que han de permetre que el nostre, sigui un espai ben articulat en el que, el territori, deixi de ser un problema per convertir-se en una oportunitat.

Saber donar a cada una de les contrades del nostre país els instruments necessaris pel seu desenvolupament i garantir els serveis públics que cada ciutadà necessita per desenvolupar-se personal i socialment, és un repte que implica la posada en marxa d'una enginyeria territorial i social adaptada a cada una de les realitats del conjunt del país.

Avui, si fem una anàlisi de la demografia de les comarques catalanes, veiem com, en algunes contrades del país es produeix un procés de "demotànasia", un terme de recent aparició que explicita el concepte de "mort demogràfica". Les contrades més afectades per aquesta situació són les pirinenques, a les que hi podem afegir la Terra Alta i el Solsonès, però, en general, la situació dels pobles petits, o micropobles, és molt complexa en tot el país.

En el cas del Pirineu, cap de les seves contrades, a excepció de la Cerdanya, supera els 15 habitants per km². Una situació que s'accentua de forma dramàtica en el cas del Pallars Sobirà, amb 5'1 habitants per km². És bo recordar que el límit per definir un territori en risc de desertització és de 10 habitants per km² i que, països de climatologies molt extremes a la Unió Europea com Lapònia, tenen una mitjana de 8 habitants per km². En resum, val a dir que el Pirineu viu una situació que, malgrat algunes inflexions puntuals, segueix una tendència a la despoblació, en un territori que representa el 20% de la superfície de Catalunya i que tot just arriba a l'1% de la població.

Aquesta radiografia territorial mostra, a més a més, l'elevat grau d'envelliment de la població, la seva masculinització i sovint, la tendència dels habitants d'aquestes valls a concentrar-se en les capitals de comarca, on es troben els serveis bàsics. Fets que agreugen les perspectives de futur dels petits municipis, que són abandonats per la manca de possibilitats d'establir un projecte de vida ateses les limitades condicions que ofereixen.

Tenint en compte el conjunt de la província de Lleida, veiem que la seva població tot just arriba als 35'7 habitants per km², i representa poc més del 5% del conjunt de Catalunya. Una xifra molt allunyada de la resta de províncies i en especial de Barcelona, situada per sobre dels 717,4 habitants per km² i on, a més, es concentra el 82% de tota l'activitat econòmica que es genera a Catalunya.

Atenent al recent estudi realitzat per la FEMP, observem que en el conjunt de l'Estat la situació és també molt preocupant. Aquest estudi adverteix que gairebé el 50% dels municipis es troben per sota dels 1.000 habitants, d'aquests, 1.286 són per sota dels 100 i 2.652 per sota dels 500, tots ells en risc de desaparició en els anys vinents si no s'inverteixen les tendències. La conclusió és que els pobles petits són cada cop més petits i acceleren la tendència de pèrdua d'habitants.

Diputació de Lleida

A la província de Lleida ho constata el fet que els pobles de menys de cent habitants s'han doblat en aquesta última dècada. Lleida és també la província catalana que té més municipis per sota dels mil habitants, aquesta xifra ha passat de 70'1% al 2011, als 71'4% el 2016.

Aquesta tendència demogràfica, que concentra la població en les costes i ha buidat les zones de muntanya i d'interior, ha generat el que es coneix com el fenomen del 80/20, és a dir, una concentració del 80% de la població en el 20% del territori. Un percentatge que a Catalunya encara pot ser més elevat. Les raons d'aquests desequilibris són històriques i l'impacte dels "Planes de Desarrollo" del règim franquista, són una part de l'origen del problema. La manca de singularització territorial i de polítiques eficaces per impulsar les condicions que permetin la cohesió del conjunt del país ha fet la resta. Tanmateix, aquesta situació no és igual en països del nostre entorn, on aquests processos de despoblament es varen produir (en alguns països) després de la primera i segona guerra mundial però que han estat corregits amb polítiques específiques que s'adrecen a mitigar els impactes negatius de l'orografia, el clima, l'aïllament o altres condicionants que afavoreixen la despoblació.

Els efectes negatius de la pèrdua de pobles són nombrosos. A les zones de muntanya, aquesta despoblació ve acompanyada de la desaparició d'activitats ramaderes i agràries que impliquen l'abandonament del terreny i a continuació, de totes les activitats econòmiques. Els efectes sobre la pèrdua del paisatge, de la biodiversitat i tot seguit de l'augment del risc d'incendis; la pèrdua del patrimoni cultural, dels coneixements ancestrals vinculats a recursos locals que podrien tenir grans potencials de desenvolupament, són alguns exemples del què perdem.

En definitiva, una cadena perversa que desencadena la mort dels pobles i de la que avui, malauradament, trobem molts exemples a les zones de muntanya i d'interior. Per altra banda, sabem també que, a les zones de muntanya s'hi troben elements cabdals pel desenvolupament del conjunt de la societat: l'aigua, l'energia, la recuperació de l'oxigen, la preservació del patrimoni natural, les eines per lluitar contra el canvi climàtic... tots ells són elements claus pel nostre desenvolupament coma país i es posen en qüestió amb la desaparició de cada poble.

Aquests escenaris fins ara descrits contradiuen l'article 132 de la CE, quan reclama una atenció específica per les zones de muntanya, o l'article 174 del Tractat de Lisboa on la cohesió territorial es reclama com un dels objectius bàsics de la Unió Europea. I ho diu també l'article 46 de l'EAC en els següents termes: "*Els poders públics han de vetllar per la cohesió econòmica i territorial aplicant polítiques que assegurin un tractament especial de les zones de muntanya, la protecció del paisatge, la defensa del litoral, el foment de les activitats agràries, ramaderes i silvícoles i una distribució equilibrada al territori dels diferents sectors productius, els serveis d'interès general i les xarxes de comunicació*".

Cal dir en aquest context que Catalunya ha estat l'únic territori de l'Estat que ha desenvolupat una llei específica per abordar la problemàtica de les zones de muntanya, que va ser aprovada el 1983 i que avui, el govern, ha iniciat els tràmits per la renovació d'aquest text.

Així mateix s'ha de reconèixer la tasca de les diputacions en el suport als petits ajuntaments i, molt especialment en el manteniment dels serveis bàsics d'aquestes contrades.

Però no és menys cert que el problema no té només un caràcter jurídic o administratiu, perquè les causes que produeixen el despoblament són molt transversals i requereixen una revisió de les eines amb què abordem el desenvolupament territorial, adaptant estratègies que responguin a les necessitats de cada contrada. Cal encetar un procés de reflexió que permeti abordar les causes i definir les solucions. Tant les que tenen caràcter general com les que son d'àmbit més local. En aquest sentit, les recomanacions de la "*Comisión Especial de Estudio sobre las medidas a desarrollar para evitar la despoblación de las zonas de montaña*" creada l'any 2014 al Senat, van apuntar algunes de les polítiques que havien d'aprofundir.

Diputació de Lleida

La política fiscal, la connectivitat dels territoris, l'adequació dels serveis públics, són algunes de les moltes propostes d'aquest informe. Tot i així cal passar del paper a la realitat.

En aquest sentit, el govern d'Espanya ha nomenat una "Comissionada pel repte demogràfic" i algunes comunitats autònomes s'han erigit en un lobby territorial per reclamar accions i coordinar polítiques contra la despoblació.

És doncs en aquest context que cal que la Diputació de Lleida ajudi a definir estratègies de caràcter local, que impliquin la participació dels territoris concernits per elaborar un diagnòstic acurat de la situació així com les oportunitats que poden ser clau per revertir aquesta situació.

És per aquests motius que presentem aquesta moció per tal que s'adoptin els següents:

ACORDS

- 1.- Instar al govern de l'Estat a definir una política fiscal específica i progressiva adreçada a estimular l'economia als municipis rurals i de muntanya amb regressió demogràfica.
- 2.- Reclamar del govern de la Generalitat de Catalunya que continui i implementi la tasca contra la despoblació i en favor de la cohesió territorial amb una estratègia que defineixi les modificacions normatives, les mesures d'impuls a les economies de les zones més deprimides, així com els pressupost adients per aquest objectiu.
- 3.- Impulsar un procés de reflexió amb les comarques concernides, els seus representants, especialistes qualificats en aquesta disciplina, així com la pròpia universitat i les associacions de municipis que treballen contra aquest fenomen, com l'Associació de Micropobles o esMONTAÑAS, per desenvolupar, conjuntament una estratègia específica per ajudar al conjunt de la societat a prendre consciència d'aquest problema i definir les accions que contribueixin a revertir la despoblació de les nostres contrades.
- 4.- Fer arribar aquest acord al govern de la Generalitat de Catalunya i a la Comissionada pel Repte Demogràfic del govern de l'Estat Espanyol.

Lleida, 21 de març de 2017

P.O.

Sr. Francés Boya Alós
Grup Unitat d'Aran
Diputació de Lleida

P.O.

Sr. Enric Colom Sandiumenge
Grup Socialista
Diputació de Lleida

IL.LM SR. PRESIDENT DE LA DIPUTACIÓ DE LLEIDA

